

Риёзус солиҳийн шарҳи / Ҳаё ва унинг фазилати ҳамда у билан хулқланишга одатланмоққа тарғиб қилиш ҳақида / 90-ҳадис

90 - وَعَنْ أَبِي عَمْرٍو - وَقَبْلَهُ: أَبِي عَمْرَةَ - سُفِّيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ؛ قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرِكَ، قَالَ: «قُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ، ثُمَّ اسْتَقِيمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ . [38]

90. Абу Амр (ёки Абу Амра) Суфён ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

«Эй Аллоҳнинг расули! Менга Исломда шундай бир сўз айтингки, у ҳақда бошқа ҳеч кимдан сўрамай.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

- Аллоҳга иймон келтирдим, деб айтгин-да, сўнгра тўғри йўлда юр!

Ином Муслим ривояти.

Шарҳ: Мазкур ҳадис Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга берилган жавомеул калим (қисқа сўзларда улкан маъноларни ифодалаш) мўъжизасининг ажойиб намунасиdir. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам саҳобийнинг саволига икки оғиз сўз билан жавоб бердилар ва мана шу икки калимада Ислом асосларини баён этдилар: Иймон ва ҳак устида событқадам туриш. Маълумки, Ислом тавҳид ва итоатдан иборат. Тавҳид Аллоҳга иймон келтириш билан юзага келса, итоат тўғри йўлда юриш билан бўлади. Зоро, у шариат буйруқларига тўла бўйсуниб, қайтарилиган амаллардан йироқ юрмоқдир. Иймон, Эҳсон ва Ислом каби қалб ҳамда бадан амали ушбу доира ичига киради. **“Бас, сизлар Унинг ўзига тўғри (тоат-ибодатда) бўлингиз ва Ундан мағфират сўрангиз!”** (Фуссилат сураси, 6-оят).

Ҳадисдан олинадиган сабоқлар:

1. Түғри йўлда юриш нима дегани?

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: “**Аллоҳга иймон келтирдим, дегин-да, сўнгра тўғри йўлда юр!**” дедилар.

Бошқа бир ривоятда: “**Раббим - Аллоҳ!**” дегин-да, сўнгра тўғри йўлда юр!” дейилган.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ушбу сўзлари қуйидаги оятлардан олингандир: “**Албатта “Парвардигоримиз Аллоҳдир”, деб сўнгра тўғри йўлда юрган зотларнинг олдиларига (ўлим пайти) фаришталар тушиб, дерлар: “Кўрқманглар ва ғамгин бўлманглар. Сизларга ваъда қилинган жаннат хушхабари билан шодланинглар!**” (Фуссилат сураси, 30-оят).

“Албатта “Парвардигоримиз Аллоҳдир”, деган, сўнгра тўғри йўлда устивор бўлган зотлар учун хавфу хатар йўқдир ва улар ғамгин бўлмаслар”. (Аҳқоф сураси, 13-оят).

Абу Бакр разияллоҳу анҳу **“Сўнгра тўғри йўлда устивор бўлганлар...”** оятини қуйидагича шарҳлаганлар: “Улар Аллоҳга ҳеч нарсани шерик қилмадилар. Аллоҳдан ўзга биронта илоҳга юзланмадилар. Аллоҳ таоло - Парвардигоримиз, деб собит турдилар”.

Умар разияллоҳу анҳу юқоридаги оятни минбарда туриб тиловат қилдиларда, бундай дедилар: “Улар Аллоҳ таолонинг тоатида собит турдилар. Тулкига ўхшаб йўлда эгри-бугри юрмадилар”.

Юқоридаги сўзларда комил тавҳид устида устивор туриш таъкидланаяпти. Қушайрий айтадилар: “Ҳақ йўлда событлик ишларни камолга етказувчи бир даражадир. У мавжуд бўлиши билан яхшиликлар юзага келади ва тартибга тушади. Ҳақ йўлда собит бўлмаган киши охир-оқибат муваффақиятсизликка учрайди”.

Тўғри йўлда устивор туришга фақат улуғ инсонларгина қодир бўладилар. Чунки у одат ва кўнималардан ажralиб, Парвардигор қархисида содик бўлиб турмоқдир.

Воситий айтадилар: “Ҳақ йўлда событлик шундай бир сифатки, у билан хайрли ишлар камолига етади”.

Ибн Ражаб айтадилар: “Ҳақ йўлда событлик бу тўғри йўл-ҳақ дин устида ўнгу сўлга бурилмасдан, оғишмасдан событ қадам ташламоқдир. У барча зоҳирий ва ботиний тоат-ибодатларни ҳам, жамики қайтариқларни ҳам ўз ичига олади. Демак, Пайғамбарамизнинг ушбу васиятлари барча хайрли хислатларни ўзида мужассам этган”.

2. Инсон тўғри йўлда юриш борасида ҳам ноқис.

Ҳақ йўлда событлик ҳолату маърифат камолида улуғ даража, сўзу амалда қалбнинг поклиги ҳамда эътиқоднинг бидъат ва залолатлардан тозалиги дея таърифланган экан, инсон тўғри йўлда тўла-тўкис бўла олмайди, барибир унинг камчиликка йўл қўйиши турган гап. **“Бас, сизлар Унинг ўзига тўғри тоат-ибодатда бўлингиз ва Ундан мағфират сўрангиз”.** (Фуссилат сураси, 6-оят).

Яъни нуқсон-камчиликларни йўқотиш учун мағфират тилаб, тўғриликка қайtingиз.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бизни тўғриликка, ҳақ устида событ туришга буюрдилар:

“Тўғриликда событ бўлаверингиз. Аммо ҳаргиз тўла-тўкис тўғриликда бўлолмайсизлар”. (Муслим ва Аҳмад ривоятлари).

“Тўғри йўлга юринглар ва тўғриликка яқинлашаверинглар!”
(Бухорий ва Муслим ривоятлари).

Юқоридаги ҳадислар инсоннинг тўғрилик борасида нуқсонли эканига очиқ далилдир. Ҳақ йўлда событ бўлиш сўз, амал ва мақсадларнинг барчасида нишонга аниқ отилган ўқдек тўғри бўлишни талаб қиласди.

3. Қалбнинг тўғрилиги.

Тўғри йўлда устивор туриш негизида тавҳид асосидаги қалб тўғрилиги ётади. Қачонки қалб Аллоҳни таниб, Ундан қўрқиб, Уни улуғлаб, севиб, истаб, Унга илтижо қилиб, таваккул этиб, фақат Ундан умидвор бўлиб ва ўзгалардан юз ўгириб, тўғрилик касб қиласар экан, тананинг бошқа аъзолари ҳам Аллоҳнинг тоат-ибодатида устивор бўлади. Чунки қалб тана аъзолари қархисида шоҳ саналса, аъзолар унинг оддий аскарларидир. Агар шоҳ ислоҳга юз тутса, қўшин ҳам, раият ҳам салоҳиятли бўлади.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: **“Огоҳ бўлингизким, танада бир парча гўшт бор. Агар шу парча гўшт яхшиланса, бутун тана яхшиланади. Агар у бузилса, бутун тана бузилади. Билингларки, у қалбдир!”** (Бухорий ривоятлари).

4. Тилнинг тўғрилиги.

Инсон аъзолари орасида қалдан кейин тилнинг тўғрилиги алоҳида аҳамиятга эга. Чунки тил қалбнинг таржимони ҳисобланади. Киши учун энг хавфли нарса хусусида савол беришганида Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам тилларини ушлаб кўрсатганлар.

Анас разияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: “Банданинг иймони то унинг қалби тўғриланмагунга қадар тўғриланмайди. Токи тил тўғриланмас экан, қалб тўғри бўлмайди”. (Аҳмад ривоятлари).

Абу Саид Худрий разияллоҳу анхудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: **“Одам боласи уйғонганида, унинг аъзолари тилни ўраб олиб шундай дейдилар: “Бизнинг ҳақимизда Аллоҳдан қўрқ! Чунки биз фақат сенга боғлиқмиз. Агар сен тўғри бўлсанг, биз тўғри бўламиз. Сен эгри бўлсанг, биз ҳам эгри бўламиз!”** (Термизий ривоятлари).

5. Тўғрилик фойдаси.

Тўғрилик ўз соҳибига тоат-ибодат билан ҳавою хоҳишлар ўртасида бўладиган жангу жадалда мустаҳкамлик бахш этади, уни мардлик ва муваффақият сари етаклайди. Шу боис, ҳақ йўлдан асло оғишимай ҳаёт кечирган солиҳ бандалар шу дунёдаёқ фаришталардан жаннат хушхабарини эшитишга ҳақли бўладилар. Аллоҳнинг малоикалари уларнинг хавф-хатар ва ташвишларини аритиб юборадилар.

“Албатта: “Парвардигоримиз Аллоҳдир”, деб, сўнгра тўғри йўлда устивор бўлган зотларнинг олдилариға фаришталар тушиб дерлар: “Қўрқманглар ва маҳзун бўлманглар. Сизларга ваъда қилинган жаннат хушхабари билан шодланинглар! Бизлар ҳаёти дунёда ҳам, Охиратда ҳам сизларнинг дўстларингизмиз. Сизлар учун жаннатда кўнгилларингиз тусаган нарсалар бордир ва сизлар учун у жойда истаган нарсаларингиз мухайё”. (Фуссилат сураси, 30, 31-оятлар).

6. Тўғрилик аҳамияти.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Парвардигор томонидан айнан шу нарсага буюрилдилар: **“Ўзингизга буюрилганидек тўғри йўлда бўлингиз”**. (Худ сураси, 112-оят).

Абдуллоҳ ибн Аббос разияллоҳу анҳу айтадилар: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга Қуръоннинг жамики оятлари ичидан мана шу оятдан қаттиқроқ ва оғирроқ оят нозил қилинмаган”. Саҳобалар: “Ё Расулуллоҳ! Соч-соқолингизга нега бунча эрта оқ оралади?” деб сўраганларида, Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

- **Мени Ҳуд сураси ва унинг шериклари қаритди**, - дедилар.

Ҳасан разияллоҳу анҳу айтадиларки: “Мазкур оят нозил бўлгач, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам жиддий машғул бўлиб қолдилар ва кулиб юрганлари кўринмади”.

Қушайрий ривоят қиласидилар: Бир киши тушида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни кўриб, у зотдан: “Ё Расулуллоҳ! **“Мени Ҳуд ва унинг биродарлари қаритди”**, дегансиз. Айнан қайси оят сизни қаритди?” - деб сўради.

- “Ўзингизга буюрилганидек тўғри йўлда бўлингиз!” ояти, - деб жавоб беридилар Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам.

7. Тавҳид ва Ёлғиз Аллоҳ ибодатига ихлос қўйиш билан ҳақ йўлда устивор бўлишга бир-биримизни чақирайлик

8. Саҳобаи киромлар ҳамиша динларини яхшироқ ўрганиш ва иймонларини саломат сақлашга ташна бўлишган.

Манба: hadis.islom.uz

